

ประโยค ๑-๒

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

สอบครั้งที่ ๒๙ วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๘

๑. อะไรชื่อว่าสมาส ฯ สมานั้น ว่าโดยกิจและโดยชื่อ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ (๒๕๕๓/๒)
๒. อะไร ชื่อตบปริสสมาส ฯ ตบปริสสมานั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ คามคโต (ปุริโส), รุกขสาขา จัดเป็น
อย่างไรหน ฯ (๒๕๕๒/๒)
๓. สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหุพพิหิตสมาส ฯ และพหุพพิหิตสมานั้น มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ (๒๕๕๓)
๔. จงบอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ต่อไปนี้
- ก. สหฺธา เอว ํ หฺนํ สหฺธาณํ ฯ
- ข. สมฺโถ จ วิปฺลฺสนา จ สมฺถวิปฺลฺสนํ ฯ
- ค. น อริโย อนริโย ฯ
- ฌ. ปาสาทสฺส อนฺโต อนฺโตปาสาทํ ฯ
- ง. วิโต ราโค ยสฺมา โส วิตราคो (ภิกฺขุ) ฯ (๒๕๕๒)
๕. ในชาติาทิตฺตํ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ราชคหิโก, มชฺฌิโม, เมธาวิ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตํทิตฺตํ ใดหน ฯ (๒๕๕๓)
๖. ในเสฏฺฐตํทิตฺตํ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ พนฺธนียํ, อโยมยํ, ฌญฺโโจ ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตํทิตฺตํ ใดหน ฯ (๒๕๕๒)
๗. ในตหฺสสฺสตํทิตฺตํ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ สามเณโร, มาคโร, ปุณฺณวา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตํทิตฺตํ ใดหน ฯ (๒๕๕๒/๒)
๘. ในตหฺสสฺสตํทิตฺตํ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ ทสฺสนียะ, ฌญฺโโจ, อายสฺมา ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตํทิตฺตํ ใดหน ฯ (๒๕๕๓/๒)

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ประโยค ๑-๒
เฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒๙ วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๘

๑. **ตอบ** นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าสมาส ฯ
สมาสว่าโดยกิจ มี ๒ อย่าง คือ
สมาสที่ท่านลบวิภัติเสียแล้ว เรียกว่า “**ลุตตสมาส**”,
สมาสที่ท่านยังมิได้ลบวิภัติ เรียกว่า “**อลุตตสมาส**” ฯ
สมาสว่าโดยชื่อ มี ๖ อย่าง คือ **กัมมธารโย, ทิคุ, ตปฺปรีโส, ทวนฺทโว, อพฺยयीภาโว, พหุพฺพิท** ฯ
๒. **ตอบ** นามศัพท์มี **อ** วิภัติเป็นต้นในที่สุด ท่านย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อตปฺปรีสสมาส ฯ
ตปฺปรีสสมาสนั้น มี ๖ คือ **ทุตฺติยาตปฺปรีโส, ตตฺติยาตปฺปรีโส, จตฺตติตปฺปรีโส, ปญฺจมีตปฺปรีโส, ฉฺฉริตปฺปรีโส, สตฺตมีตปฺปรีโส** ฯ
คามคฺโต (ปฺปรีโส) จัดเป็น **ทุตฺติยาตปฺปรีโส** ฯ
รฺกฺษสาขา จัดเป็น **ฉฺฉริตปฺปรีโส** ฯ
๓. **ตอบ** สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่าพหุพพิทสมาส ฯ
พหุพพิทสมาสนั้น มี ๖ อย่าง คือ **ทุตฺติยาพหุพพิทสมาส ๑ ตตฺติยาพหุพพิทสมาส ๑ จตฺตติพหุพพิทสมาส ๑ ปญฺจมีพหุพพิทสมาส ๑ ฉฺฉริพหุพพิทสมาส ๑ สตฺตมีพหุพพิทสมาส ๑** ฯ
๔. **ตอบ** ได้บอกชื่อสมาสในรูปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้
ก. สทฺธา เอว ธํ สทฺธานํ	เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ฯ
ข. สมฺโภ จ วิปฺสฺสนา จ สมถวิปฺสฺสนํ	เป็นสมาหาร ทวนฺทวสมาส ฯ
ค. น อริโย อนริโย	เป็นอุภยตปฺปรีสสมาสบ้าง
เป็นกัมมธารยสมาส มี น เป็นบทหน้าบ้าง ฯ
ฌ. ปาสาทสฺส อนฺโต อนฺโตปาสาทํ	เป็นนิปาตบุพพกะ อัพฺยयीภาวสมาส ฯ
ง. วีโต ราโค ยสฺมา โส วีตราโค (ภิกฺขุ)	เป็นปัญจมีพหุพพิทสมาส ฯ
๕. **ตอบ** ในชาตาทิตฺตทิต มีปัจจัย ๓ ตัว คือ **อิม อีย กีย** ฯ
ราชคหิโก ลง **ณิก** ปัจจัย, ในตรัตยาทิตฺตทิต ฯ
มชฺฌิโม ลง **อิม** ปัจจัย, ในชาตาทิตฺตทิต ฯ
เมธาวิ ลง **วี** ปัจจัย, ในตทสสัถิตฺตทิต ฯ
๖. **ตอบ** ในเสฏฺฐทิตฺตทิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ **ตร ตม อียิสฺส กีย อิกฺก** ฯ
พจนฺนีย ลง **อีย** ปัจจัย, ในฐานตฺตทิต ฯ
อโยมย ลง **มย** ปัจจัย, ในปกติตฺตทิต ฯ
ฉฺฉุโร ลง **จ** ปัจจัย, ในปุรณตฺตทิต ฯ

๗. **ตอบ** ในทหส์สัถิตัทธิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ **วี ส ลี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ** ๑

สามเณโร ลง **เณร** ปัจจัย, ในโคตตตัทธิต ๑

มาคโร ลง **ณ** ปัจจัย, ในราคาทัทธิต ๑

ปญญา ลง **วนตุ** ปัจจัย, ในทหส์สัถิตัทธิต ๑

๘. **ตอบ** ในทหส์สัถิตัทธิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ **วี ส ลี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ** ๑

ทสฺสนีโย ลง **อีย** ปัจจัย, ในฐานตัทธิต ๑

จฺญโ ลง **จ** ปัจจัย, ในปุรณตัทธิต ๑

อายุสฺมา ลง **มนตุ** ปัจจัย, ในทหส์สัถิตัทธิต ๑

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

ข้อแนะนำการตอบปัญหา

ในการเฉลยปัญหาไวยากรณ์นี้ ผู้เฉลยเลือกใช้รูปแบบ **“การตอบแบบทวนคำถาม”** กล่าวคือ การนำข้อความในคำถามมาเรียบเรียงเป็นประโยคคำตอบที่สมบูรณ์ เพื่อให้ให้นักเรียนคุ้นเคยกับการเขียนตอบที่ชัดเจน สุกภาพ และลดความผิดพลาดในการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่นิยมใช้ในการสอบวัดผลธรรม-บาลี สนามหลวง โดยมีหลักการง่าย ๆ คือ **“ถามอย่างไร ตอบอย่างนั้น”** และเมื่อถาม **“จง...”** ให้ตอบ **“ได้...”**

ทั้งนี้ ไม่ควรใช้รูปแบบการตอบแบบเจาะจง (ตอบสั้น) เพราะจะทำให้คำตอบดูห้วน ไม่สุภาพ และสื่อความหมายไม่ชัดเจนที่กำลังตอบในประเด็นใด ซึ่งอาจสร้างความลำบากให้แก่กรรมการในการพิจารณาคะแนนได้